

Islamic Maaref University

Scientific Journal
ISLAMIC REVELUTION STUDIES

Vol. 21, Winter 2025, No. 79

**Opportunities and Challenges of the Resistance Axis
for Iran's National Interests**

Elahe Khani Arani ¹ \ Mohammad Reza Karimi Vala ²

1. Assistant professor, group: Islamic maaref, University of Qom, Iran.
e.khani@qom.ac.ir
2. Associate professor, group: Islamic maaref, University of Qom, Iran.
r.karimivala@qom.ac.ir

Abstract Info	Abstract
Article Type: Research Article	The Islamic Republic of Iran has taken steps to form and support the Resistance Axis due to its Islamic identity and revolutionary beliefs and values. The Islamic Resistance Axis is a coalition consisting of Iran, Syria, Hezbollah, Hamas, and a network of resistance parties and groups in the region that was formed based on the ideology and identity of the Islamic Revolution to confront the system of domination and defend the ideal of Palestine. But the main question occurs as: what is the relationship between the Resistance Axis and Iran's national interests? What challenges and opportunities has the Resistance Strategy had for Iran's national interests? The research hypothesis is that although the Resistance Axis is in line with the ideological and Islamist goals of the Islamic Republic, it does not conflict with Iran's national interests. Although support for the axis of resistance has led to the imposition of extensive pressure by the hegemonic powers against Iran and has hampered Iran's free action in the international arena (counter-state), in return, it has provided numerous opportunities for Iran's national interests, such as preserving Iran's territorial unity and integrity, removing the shadow of direct war from Iran, increasing Iran's regional power and influence, weakening regional rivals, increasing arms exports and foreign exchange earnings, etc.
Received: 2024.07.21	
Accepted: 2025.01.05	
Keywords	Axis of Resistance, National Interests, West Asia, Iran, Islamic Revolution.
Cite this article:	Khani Arani, Elahe & Mohammad Reza Karimi Vala (2025). Opportunities and Challenges of the Resistance Axis for Iran's National Interests. <i>Islamic Revelation Studies</i> . 21 (4). 207-230. DOI: ??
DOI:	??
Publisher:	Islamic Maaref University, Qom, Iran.

Introduction

Iran's support for the Axis of Resistance has faced domestic challenges and skepticism in public opinion due to psychological operations and media warfare. A prominent example of this challenge was the slogan "*Neither Gaza nor Lebanon, I sacrifice my life for Iran*" during the 2009 elections. The perception that supporting the Resistance Front contradicts Iran's national interests and Iranian identity—along with the false dichotomy that the Islamic Republic prioritizes the "*Ummah*" (*global Muslim community*) over the "*nation*" (*Iranian people*)—is the most significant skepticism in this regard.

The key question is: **While the Islamic Republic is an ideological and identity-driven system, can support for the Axis of Resistance be justified from a secular, national perspective—beyond Islamic ideology—solely based on securing Iran's national interests?** What achievements has the Axis of Resistance brought for Iran's national interests? Has its role for Iran—as a nation-state distinct from the region and the Islamic world—created opportunities or challenges?

Methodology

This study adopts an analytical approach using **SWOT analysis**, grounded in **functionalism theory** and **neoclassical realism**, as explained in the theoretical section. The research is **applied** in nature, with data collected through **documentary analysis**.

Discussion

The concept of **national interest**, like many terms in humanities, lacks a fixed definition and varies across intellectual schools. Key definitions include:

1. **Territorial Integrity:** The classical/traditional definition views national interest through a security lens, emphasizing military defense of borders (Browning, 2007: 64).
2. **Power Balance & Rules of the Game:** National interest relies on a state's internal power equilibrium and governing norms (Clinton, 2000: 65).
3. **Societal Conditions & Capabilities:** A dynamic set of conditions enabling security, economic, social, cultural, and political needs, shaped by geopolitics and international standing (Plano, 1988: 10–11).

Governing Values: Rosenau argues national interest is rooted in values, with states pursuing divergent goals based on their ideological frameworks (Rosenau, 1980: 136).

Conclusion

- **Deterrence & National Security:** Strengthening Iran's defensive capabilities.
- **Strategic Depth:** Expanding Iran's regional influence.
- **Economic Gains:** Access to regional markets, arms exports, and countering imposed isolation.
- **Regional Leadership:** Highlighting Iran's role in regional developments.
- **Power Balance:** Shifting regional dynamics in Iran's favor.
- **Collective Identity:** Socializing resistance and reinforcing collective identity.

Net Assessment: The opportunities and advantages of the Axis of Resistance for Iran **far outweigh its challenges**, transforming Iran from a marginalized state dependent on great powers to a **regional powerbroker and potential hegemon**.

References

- Abdulaziz bin Abdullah (2010). *Dictionary of Meanings*. Online.
- Adami, Ali (2015). "Critique of National Security Culture Theory Through Examination of Barry Buzan and Copenhagen School Works." *Journal of Transformational Studies in Humanities* 5.
- Ajirloo, Hossein (2011). "Syrian Developments: Roots and Prospects." *Middle East Studies Quarterly* 18(3).
- Akbari, Hossein (2011). "The Causes of Increasing Terrorism in Recent Half-Century and Counterterrorism Strategies; Conceptualization and Theoretical Foundations." In: *Proceedings of the International Conference Against Terrorism for Just Peace*. Tehran.
- Akbari, Hossein (2019). *The Confrontation Between the Discourse of Resistance and the Discourse of Hegemony* (4 volumes). Tehran: Imam Hossein University Press.
- Amiri, Mojtabi (1995). "Iran and America: Another Perspective." *Political-Economic Information* 95-96.
- archives/Syrian_revolt_fallout_end_resistance_axis.
- Baldwin, David A. (1993). "Neorealism and Neoliberalism: The Contemporary Debate", in: David A. Baldwin, Neoliberalism, Neorealism, and World Politics, New York: Columbia University Press.
- Barzegar, Kayhan (2009). "Iran's Foreign Policy from Offensive and Defensive Realism Perspectives." *Foreign Relations* 1(1).
- Basiri, Mohammad Ali & Mohsen Bagheri (2015). "Examining Hezbollah's Relationship with National Security of Islamic Republic of Iran from Constructivism and Neorealism Perspectives." *Islamic Revolution Studies* 12(40).
- Blake, Martin; Wijetilaka, Shehan (2015). 5 tips to grow your start - up using SWOT analysis". Sydney.
- Buzan, Barry & Ole Waever (2009). *Regions and Powers: The Structure of International Security* (Translated by Rahman Gahramanpour). Tehran: Strategic Studies Research Institute.
- Caves, R. W. (2004). *Encyclopedia of the City*. Routledge.
- Clinton, David W. (2000). *Two Faces of National Interest* (Translated by Asghar Eftekhari). Tehran: Strategic Studies Research Institute.
- Dehghani Firoozabadi, Seyed Jalal (2010). "Meta-Theoretical Foundations of Islamic Theory of International Relations." *International Foreign Relations* 2(6).
- Dehghani Firoozabadi, Seyed Jalal (2012). "The Model of World Order in Islamic Theory of International Relations." *International Relations Research* 1(3).
- Eisenstadt, Michael (2015). *The Strategic Culture of the Islamic Republic of Iran: Religion, Expediency, and Soft Power in an Era of Disruptive Change*, The Washington Institute for Near East Policy
- Farati, Abdolwahab (2002). *Islamic Revolution: Challenges and Crises*. Qom: Maaref Publications.
- Finnemore, M. (2003). *The Purpose of Intervention: Changing Beliefs About the*.
- Golshani, Alireza & Mohsen Bagheri (2012). "The Position of Hezbollah in Deterrence Strategy of Islamic Republic of Iran." *Political and International Research* 11.
- Graham, George & Janet Levin (2015). *Behaviorism and Functionalism*. ????:

Ghoghnoos.

- Hafeznia, Mohammad Reza & Abolfazl Kavandi (2010). "Iran-Arab Countries Relations After US Invasion of Iraq." *Middle East Studies* 62: 9-26.
- Hasanbeigi, Ebrahim (2011). *Strategic Management*. Tehran: Supreme National Defense University Press.
- Hedayati Shahidani, Mehdi; Milad Salmanzadeh & Mohammad Reza Babaei (2020). "Analysis of Trump's Foreign Policy Toward Afghanistan With Emphasis on Peace Agreement With Taliban in 2020." *Politics and International Relations Biannual* 4(8).
- Humphrey, Albert (2005). SWOT Analysis for Management Consulting, 11 December 2005, <https://www.scribd.com/document/>
- International Politics", International Organization. 51 (4), pp. 513 - 553.
- Karimi, Abolfazl (2017). "The Role of Islamic Republic of Iran in Identity Formation of Resistance Axis Security Complex." *Nations Research Monthly* 2(20).
- Khani, Mohammad Hassan & Hossein Mohammadi (2016). "The Impact of Ideology on National Interests and National Security in Foreign Policy of Islamic Republic of Iran: With Emphasis on Imam Khomeini's Thought." *Political Studies of the Islamic World* 6(4).
- Khormashad, Mohammad Bagher (2018). "The Islamic Revolution of Iran and Its Impact on International System." *Political Thought in Islam* 15: 31-55.
- Maadi, Hamid (2002). *Crises Between Iran and America After Victory of Islamic Revolution*. Tehran: Islamic Revolution Documents Center.
- Mohns, Erik; Andre Bank. (2012). "Syrian Revolt Fallout: End of the Resistance Axis?", Middle East Policy Council, N. 3, http://www.mepec.org/journal/middle_east_policy
- Moravcsik, A. (1997). "Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of
- Motaqi, Ebrahim (1995). "Clinton's Executive Order: Containing Iran or Another Reason?" *Strategy Quarterly* 6.
- Nekoo Lal Azad, Fatemeh (2020). *Resistance Axis: From Conceptualization to Connection With Iran's Regional and International Security*. Tehran: Abrar Moaser International Cultural Studies and Research Institute Publications.
- Nia Kooee, Seyed Amir; Ali Esmaili & Ali Asghar Sotoudeh (2014). "Factors in Expansion of Strategic Relations Between Syria and Iran From Bashar al-Assad's Rise to Power to Recent Unrests (2000-2011)." *Political Studies of Islamic World* 3(9): 137-164.
- of Underbalancing", International Security. 29 (2), p. 159 - 201.
- Pourasmaili, Najmieh (2021). *Cognitive Approach to Resistance Axis in Western Asia (Re-examining Leaders' Mentalities)*. Tehran: Abrar Moaser International Cultural Studies and Research Institute Publications.
- Rose, G. (1998). "Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy", World Politics. 51 (1), p. 172 - 144.
- Schweller, R. L. (2004). "Unanswered Threats: A Neoclassical Realist Theory.
- Shapouri, Mehdi (2022). *Resistance Axis: Islamic Republic of Iran and Regional Order*. Tehran: Strategic Studies Research Institute.
- Simbar, Reza (2014). "The Impact of Iran's Islamic Revolution on Popular Uprisings

- in Arab World." *Islamic Revolution Research Journal* 11: 1-17.
- Soheili Najafabadi, Soheil & Garineh Keshish Yansiraki (2018). "Foreign Policy of Islamic Republic of Iran Toward Middle East Developments (Islamic Awakening) With Emphasis on Syrian Crisis." *Political and International Relations Research* 10(37): 26-50.
  - Taeb, Saeed (2008). "Elite Migration: Failure of Development Process." *Foreign Policy Quarterly* 22(1).
  - Use of Force. Cornell University Press.
  - Wendt, Alexander (1999). *Social Theory of International Politics*, Cambridge: Cambridge University Press.
  - Zoalam, Ali (2005). "Reflection on the Concept of 'Challenge' in Iran's Socio-Cultural Literature." *Zamaneh* 4(36).
  - https://parsi.euronews.com/2024/10/29/largest_military_spending_increase_in_middle_east_as_iran_triples_budget
  - <http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/2024496>
  - <https://www.arab48.com/250-200>
  - https://www.jta.org/archive/six_day_war_cost_israel_1_billion_120_million_finance_minister_sapir_estimates
  - https://www.britannica.com/event/Six_Day_War
  - https://parsi.euronews.com/2025/01/19/implementation_of_cessfire_agreement_in_gaza_begins
  - <https://armanshargh.ir/86439/>
  - https://trumpwhitehouse.archives.gov/articles/president_trump_announces_iran_strategy
  - https://parsi.euronews.com/2018/04/15/rogue_state_trump_enemy_iran_terminology_politics

فرص وتحديات محور المقاومة للمصالح الوطنية الإيرانية

إلهة خاني آراني^١ / محمد رضا كريمي والا^٢

١. أستاذة مساعدة في قسم المعارف الإسلامية، جامعة قم، قم، إيران.

e.khani@qom.ac.ir

٢. أستاذ مشارك في قسم المعارف الإسلامية، جامعة قم، قم، إيران.

r.karimivala@qom.ac.ir

ملخص البحث	معلومات المادة
قامت الجمهورية الإسلامية الإيرانية بتشكيل ودعم محور المقاومة بسبب هويتها الإسلامية والقيم الثورية. يتشكل محور المقاومة الإسلامية من تحالف بين إيران وسوريا وحزب الله وحماس وشبكة من الأحزاب ومجموعات المقاومة في المنطقة ما تمّ تكوينه على أساس الأيديولوجيا والهوية الثورية الإسلامية لمكافحة نظام الهيمنة والدفاع عن القضية الفلسطينية. إنّ السؤال الرئيسي هو: ما العلاقة بين محور المقاومة والمصالح الوطنية الإيرانية؟ ما هي تحديات وفرص إستراتيجية المقاومة للمصالح الوطنية الإيرانية؟ تشير فرضية البحث إلى أنّه على الرغم من توافق محور المقاومة مع الأهداف الأيديولوجية والإسلامية للجمهورية الإسلامية، غير أنّه لا يتعارض مع المصالح الوطنية الإيرانية. وكذلك على الرغم من أنّ دعم محور المقاومة أدّى إلى فرض ضغوط واسعة النطاق على إيران من قبل القوى المهيمنة وقد قيد تحركها الحرة في الساحة الدولية (الجانب التصادمي)، إلّا أنّه قد وفّر فرصاً عديدة للمصالح الوطنية الإيرانية، مثل الحفاظ على الوحدة الترابية وسلامة أراضي إيران وإبعاد شبح الحرب المباشرة عن إيران وتعزيز قوة إيران ونفوذها الإقليمي وإضعاف المنافسين الإقليميين وزيادة الصادرات العسكرية والعوائد النقدية الأجنبية و....	نوع المقال: بحث تاريخ الاستلام: ١٤٤٦/٠١/١٥ تاريخ القبول: ١٤٤٦/٠٧/٠٤
محور المقاومة، المصالح الوطنية، غرب آسيا، إيران، الثورة الإسلامية.	الألفاظ المفتاحية
خاني آراني، إلهة و محمد رضا كريمي والا (١٤٤٦). فرص وتحديات محور المقاومة للمصالح الوطنية الإيرانية. مجلة دراسات الثورة الإسلامية. ٢١ (٤). ٢٣٠-٢٠٧. DOI: ??	الاقتباس:
??	رمز DOI:
جامعة المعارف الإسلامية، قم، إيران.	الناشر:

نشریه علمی

مطالعات انقلاب اسلامی

سال ۲۱، زمستان ۱۴۰۳، شماره ۷۹

فرصت‌ها و چالش‌های محور مقاومت برای منافع ملی ایران

الهه خانی آرانی^۱ / محمدرضا کریمی والا^۲

۱. استادیار گروه معارف اسلامی، دانشگاه قم، قم، ایران.
e.khani@qom.ac.ir

۲. دانشیار گروه معارف اسلامی، دانشگاه قم، قم، ایران.
r.karimivala@qom.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی (۲۳۰ - ۲۰۷)	جمهوری اسلامی ایران به علت هویت اسلامی و باورها و ارزش‌های انقلابی، اقدام به تشکیل و حمایت از محور مقاومت نموده است. محور مقاومت اسلامی ائتلافی متشکل از ایران، سوریه، حزب الله، حماس و شبکه‌ای از احزاب و گروه‌های مقاومت در منطقه است که براساس ایدئولوژی و هویت انقلاب اسلامی برای مقابله با نظام سلطه و دفاع از آرمان فلسطین شکل گرفته است. اما پرسش اصلی این است که محور مقاومت با منافع ملی ایران چه نسبتی دارد؟ راهبرد مقاومت چه چالش‌ها و چه فرصت‌هایی را برای منفعت ملی ایران داشته است؟ فرضیه پژوهش این است که گرچه محور مقاومت مطابق اهداف ایدئولوژیک و اسلام‌گرایانه جمهوری اسلامی است، اما تعارضی با منافع ملی ایران ندارد. هرچند حمایت از محور مقاومت، به تحمیل فشارهای گسترده قدرت‌های سلطه‌گر علیه ایران منجر شده و کنش آزادانه ایران را در عرصه بین‌المللی با تنگنا مواجه ساخته (وجه تقابلی)، اما درعوض، فرصت‌های متعددی همچون حفظ وحدت سرزمینی و تمامیت ارضی ایران، دور شدن سایه جنگ مستقیم از ایران، افزایش قدرت و نفوذ منطقه‌ای ایران، تضعیف رقبای منطقه‌ای، افزایش صادرات تسلیحاتی و درآمدهای ارزی و ... را برای منافع ملی ایران فراهم آورده است.
واژگان کلیدی	محور مقاومت، منافع ملی، غرب آسیا، ایران، انقلاب اسلامی.
استناد:	خانی آرانی، الهه و محمدرضا کریمی والا (۱۴۰۳). فرصت‌ها و چالش‌های محور مقاومت برای منافع ملی ایران. <i>مطالعات انقلاب اسلامی</i> . ۲۱ (۴). ۲۳۰ - ۲۰۷. DOI: ??
کد DOI:	??
ناشر:	دانشگاه معارف اسلامی، قم، ایران.

طرح مسئله

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، حمایت از جنبش‌های ضداسرائیلی و ضدآمریکایی و اتحاد با دولت‌های مستقل مخالف سلطه‌گری جزء راهبردهای اصلی سیاست خارجی جمهوری اسلامی قرار گرفت؛ چراکه مطابق اصل ۱۵۴ قانون اساسی، «جمهوری اسلامی ایران سعادت انسان در کل جامعه بشری را آرمان خود می‌داند و استقلال و آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه مردم جهان می‌شناسد. بنابراین در عین خودداری کامل از هر گونه دخالت در امور داخلی ملت‌های دیگر، از مبارزه حق طلبانه مستضعفین در برابر مستکبرین، در هر نقطه از جهان حمایت می‌کند».^۱ از این رو، دفاع از مستضعفان جهان و نهضت‌های رهایی بخش در قانون اساسی جمهوری اسلامی به رسمیت شناخته شد. حمایت از مجاهدان افغان در جنگ علیه شوروی، کمک به شکل‌گیری حزب الله لبنان در مقابله با اشغالگری رژیم صهیونیستی، حمایت از نیروهای فلسطینی که برای آزادی سرزمینشان از اشغالگری اسرائیل می‌جنگیدند، حمایت از نیروهای عراقی مخالف دیکتاتوری صدام و مخالف اشغال کشورشان توسط آمریکا، حمایت از مسلمانان بوسنی در جریان جنگ صرب‌ها در دهه ۱۹۹۰، حمایت از بعضی حکومت‌های آمریکای لاتین که در مقابل سلطه آمریکا ایستادگی کرده‌اند، حمایت از حکومت سوریه در برابر دشمنان بیرونی و گروهک‌های تروریستی، حمایت از انصار الله یمن در جنگی که توسط حکومت سعودی بر مردم این کشور تحمیل شد، حمایت‌های معنوی از کسانی که مورد ظلم و ستم سلطه‌گران عالم خصوصاً آمریکا، انگلیس و اسرائیل قرار گرفته‌اند، همگی در این چهارچوب قرار دارند.

از دستاوردهای مهم جمهوری اسلامی ایران درخصوص راهبرد حمایت از مستضعفان جهان، تشکیل هویتی در هم تنیده به نام «محور مقاومت اسلامی» در منطقه غرب آسیاست. دو سال پس از پایان جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، در سال ۱۳۶۹ واحد «نیروی قدس» با هدف سازماندهی فعالیت‌های برون‌مرزی سپاه به ساختار سپاه پاسداران اضافه شد که تاکنون نقش اصلی را در سازماندهی و تقویت جنبش‌ها و گروه‌های مقاومت ایفا نموده است (شاپوری، ۱۴۰۱: ۸۷). محصول فعالیت‌های این گروه‌ها، تشکیل اتحادی از این نیروها تحت عنوان «محور مقاومت» بوده است.

بازیگران اصلی محور مقاومت عبارتند از: جمهوری اسلامی ایران، حزب الله لبنان، حشدالشعبی عراق، حماس و جهاد اسلامی فلسطین، انصار الله یمن، مقاومت بحرین، بخشی از شیعیان افغانستان که لشکر فاطمیون از میان آنها برخاسته، گروهی از شیعیان پاکستان که لشکر زینبیون را شکل داده‌اند و نیروهایی که در آینده توسعه خواهند یافت. البته گستره محور فراگیرتر از اعضای فوق و همسایگی

1. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/133635>

جغرافیایی است؛ به عنوان مثال می‌توان به مقاومت مردمی الجزایر و ونزوئلا و نیجریه در قاره‌های افریقا و امریکا اشاره کرد (پوراسمعیلی، ۱۴۰۰: ۱۰۷).

از مهم‌ترین ویژگی‌های گفتمان محور مقاومت، می‌توان به مخالفت مستقیم با نظام سلطه، صراحت در مواضع، عزت امت اسلامی، انتقاد از ساختارهای نظام و نهادهای بین‌المللی، پشتیبانی از جنبش‌های اسلامی، غیریت‌سازی با غرب به‌ویژه آمریکا، استکبارستیزی و نفی سیل نام برد (دهقانی، ۱۳۸۹: ۲۳۷). شکست رژیم صهیونیستی در جنگ‌های علیه لبنان و فلسطین، پیروزی انصار الله یمن و به شکست کشاندن جنگ ائتلاف عربستان، امارات و غرب علیه ملت یمن، شکست داعش توسط گروه‌های مقاومت در عراق و سوریه، همگی دستاوردهایی هستند که این محور را به نیرویی آزادی‌بخش و ضدسلطه تبدیل کرده است.

اما حمایت ایران از محور مقاومت، در عرصه داخلی، با توجه به موج عملیات روانی و جنگ رسانه‌ای با چالش‌ها و شبهاتی در بخشی از افکار عمومی مواجه بوده است. نمود بارز این چالش در شعار معروف «نه غزه نه لبنان، جانم فدای ایران» در انتخابات سال ۱۳۸۸ صورت پذیرفت. این تلقی که حمایت از جبهه مقاومت، برخلاف منافع ملی ایران و ایرانیت و ایرانی‌گری است و القای این دوگانه که جمهوری اسلامی با حمایت از محور مقاومت، بیش از آنکه دغدغه «ملت» و «ملیت» ایرانی داشته باشد، درد «امت» و «مسلمانان جهان» را دارد، مهم‌ترین شبهه این حوزه است. حال سؤال این است که جمهوری اسلامی، نظامی ایدئولوژیک و هویت‌گراست، ولی آیا حمایت از محور مقاومت، با نگاه ملی و سکولار و ورای ایدئولوژی اسلامی و صرفاً با هدف تأمین منافع ملی قابل توجیه است؟ محور مقاومت برای منافع ملی ایران چه دستاوردهایی داشته و عملکرد آن برای ایران به مثابه یک دولت - ملت منفک از منطقه و جهان اسلام، فرصت‌ساز بوده یا چالش‌ساز؟

روش پژوهش

این پژوهش با رویکرد تحلیلی و روش تحلیل SWOT مبتنی بر نظریه کارکردگرایی و واقع‌گرایی نئوکلاسیک است که در بخش نظری تبیین شده است، به پاسخ این پرسش خواهد پرداخت. نوع پژوهش کاربردی و روش جمع‌آوری داده‌ها اسنادی است.

پیشینه پژوهش

تاکنون درخصوص نسبت محور مقاومت با جمهوری اسلامی ایران و منافع آن چند مقاله نگاشته شده است. مقاله «تبیین منافع ایدئولوژیک جمهوری اسلامی ایران در اتحاد موسوم به محور مقاومت» نوشته

باقری و دیگران، با هدف پاسخ به این سؤال نگاشته شده که اتحاد ایران در محور مقاومت چه اثری بر منافع ایدئولوژیک ایران داشته است و تقویت استقلال طلبی و تأمین عزت نظام جمهوری اسلامی، تقویت آرمان فلسطین و بازیگران اسلام‌گرای انقلاب، تقویت فرهنگ مقاومت در سطح بین‌الملل، حفظ منازعه با اسرائیل و مقابله با تهدید وجودی آن، مقابله با برتری طلبی عربستان در منطقه، از جمله پاسخ‌های این مقاله به پرسش مذکور است که همگی ذیل مفهوم «منافع ایدئولوژیک» قرار دارد، نه موضوع خاص «منافع ملی». محمودی کیا (۱۴۰۰) در مقاله «منافع ملی و راهبرد مقاومت در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران؛ رویکردی تقابلی یا هم‌افزا؟» بر این باور است که سیاست خارجی مقاومت‌جویانه با حفظ تمامیت ارضی و وحدت سرزمینی کشور، صیانت از ارزش‌های بنیادین نظام سیاسی، دستیابی به استقلال و آزادی عمل در عرصه ملی و جهانی به تقویت منافع ملی ایران منجر شده است. خانی و محمدی سیرت (۱۳۹۵) نیز در مقاله «تأثیر ایدئولوژی بر منافع ملی و امنیت ملی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی با تأکید بر اندیشه امام خمینی (ره)»، نسبت ایدئولوژی با منافع و امنیت ملی ایران را بررسی کرده و پیگیری منافع و امنیت ملی بر اساس مبانی ایدئولوژیک و مؤلفه‌های استراتژیک و دیپلماتیک مبتنی بر نظر امام خمینی را منطبق بر عقلانیت همراه آرمانگرایی و واقع‌بینی یافته‌اند.

وجه نوآورانه پژوهش حاضر این است که با نگاهی برون‌دینی و فراایدئولوژیک علاوه بر فرصت‌ها و مزایای محور مقاومت، چالش‌های محور مقاومت برای منافع ملی ایران را نیز ارزیابی کرده و بر مبنای برآیند آنها کارکرد مطلوب محور مقاومت برای منافع ملی ایران را اثبات کرده است. مقاله حاضر تلاش می‌کند اثبات کند وجود محور مقاومت، به نفع ایران به مثابه ایران است، نه فقط جمهوری اسلامی ایران. به عبارت دیگر، اگر کسی با عینک سکولار و غیردینی بنگرد نیز وجود محور مقاومت را به نفع سرزمین و ملت ایران بداند.

مبانی مفهومی و نظری

با توجه به نقش کلیدی مفاهیم و نظریه‌ها در تحلیل و ایجاد فهم بین‌الذهانی، در این بخش مفاهیم اصلی پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است.

۱. منافع ملی (National interest)

مفهوم منافع ملی همچون بعضی مفاهیم رایج در علوم انسانی، مفهوم معین و روشنی نیست، بلکه در مکاتب فکری مختلف، متفاوت تعریف شده است. برخی از مهم‌ترین تعاریف منافع ملی عبارت است از:

۱. حفظ تمامیت ارضی: مفهوم منافع ملی در تعریف کلاسیک و سنتی، رویکردی امنیت‌محور

تلقی می‌شود که تلاش می‌کند به‌وسیله دفاع قوای نظامی تمامیت مرزی دولت را حفظ کند (برونینگ، ۲۰۰۷: ۶۴).

۲. رعایت قواعد بازی و موازنه قدرت: منافع ملی به موازنه قوا در یک کشور و قواعد مسلط بر نظام حاکم بر آن دولت متکی است (کلینتون، ۱۳۷۹: ۶۵).

۳. مجموعه شرایط و امکانات یک جامعه: منافع ملی، مجموعه شرایط و امکانات پویاست که تأمین نیازهای امنیتی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی را ممکن می‌سازد. این شرایط از وضعیت ژئوپلیتیکی و ساختارهای جامعه و جایگاه آن در عرصه بین‌المللی نشئت می‌گیرد (پلانو، ۱۹۸۸: ۱۱ - ۱۰).
۴. ارزش‌های حاکم: به عقیده روزنا این مفهوم در ارزش‌ها ریشه دارد و دولت‌ها بر اساس ارزش‌های حاکم بر خود اهداف متفاوتی را دنبال می‌کنند (روزنا، ۱۹۸۰: ۱۳۶).

به‌طور کلی، محققان نهادگرایی نئورئالیست منافع ملی را بر محور امنیت تعریف می‌کنند (Baldwin, 1993) و محققان لیبرال، منافع ملی را مجموعه‌ای از ترجیحات گروه‌های سیاسی داخلی می‌دانند (Moravcsik, 1997) و سازه‌نگاران بر این باورند که ترجیحات دولت‌ها از طریق تعاملات اجتماعی شکل می‌گیرد و قابل تغییر است (Finnemore, 2003; Wendt, 1999).

منافع ملی جمهوری اسلامی ایران تلفیقی از مصالح اسلامی، مقتضیات ملی و عوامل ژئوپلیتیکی است و بر اساس هویت‌هایی تعریف و تعیین می‌شود که ایران برای خود قائل است (هویت ایرانی، اسلامی، انقلابی و غیرمتعهد) (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۱: ۱۱).

به‌صورت مصداقی، حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور، تقویت امنیت و قدرت دفاعی کشور و گسترش نفوذ منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای ایران از جمله مهم‌ترین اصول و منافع ملی ایران است.

۲. محور مقاومت (Axis of Resistance)

محور در لغت به معنای مستندی است که چیزی بر دور آن می‌چرخد.^۱ محور مقاومت، ائتلاف غیررسمی امنیتی نظامی به رهبری جمهوری اسلامی در منطقه غرب آسیاست (شاپوری، ۱۴۰۱: ۱۰۵). محور مقاومت اسلامی ائتلافی متشکل از جمهوری اسلامی ایران، سوریه، حزب الله، انصار الله، مقاومت عراق، جهاد اسلامی فلسطین، حماس و شبکه‌ای از احزاب و گروه‌های مقاومت در منطقه است که بر اساس ایدئولوژی و هویت انقلاب اسلامی برای دفاع از آرمان فلسطین و مقابله با نظام سلطه شکل گرفته شده است (Mohns and Bank, 2012: 1).

۱. عبدالعزیز بن عبدالله، ۱۳۸۹، ذیل واژه محور:

کلمه «محور مقاومت» نخستین بار توسط یک روزنامه لیبیایی به نام الزحف الاخضر استفاده شد. این محور در مقابل واژه «محور شرارت» جورج بوش پسر (متشکل از ایران، کره شمالی و عراق) مطرح شد و روزنامه مذکور در سال ۲۰۰۲ در مقاله‌ای با عنوان «محور شرارت یا محور مقاومت» مطرح کرده بود: «تنها مخرج مشترک ایران، کره شمالی و عراق، مقاومت آنها در مقابل هژمونی آمریکاست» (هدایتی شهیدانی و بابایی، ۱۳۹۹: ۲۶).

انقلاب اسلامی ایران در ظهور و تشکیل محور مقاومت نقش کلیدی و تعیین‌کننده داشته است. «اکثریت نیروها و گروه‌های مقاومت، بعد از انقلاب اسلامی و با الهام از این انقلاب شکل گرفته‌اند و جمهوری اسلامی ایران آنها را ایجاد و یا سازماندهی کرده است. اگرچه برخی افراد و گروه‌های محور مقاومت، قبل از پیروزی انقلاب اسلامی نیز به مثابه عناصر مبارز در کشورهای خود فعال بوده‌اند، اما بدون وقوع انقلاب اسلامی و پشتیبانی جمهوری اسلامی، قادر نبودند به جایگاه و توانمندی‌های فعلی خود برسند» (شاپوری، ۱۴۰۱: ۸۸). در محور مقاومت، ایران مرکز و پیکر است و دیگر اعضا بازوان ایران را تشکیل می‌دهند (نکو لعل آزاد، ۱۳۹۹: ۹۴).

۳. چالش (Challenge)

چالش به شرایط و وضعیتی اطلاق می‌شود که مواجهه با آن به تلاش سخت و تعیین‌کننده نیاز باشد. آسیب و بحران (فراتی، ۱۳۸۱: ۵)، تعارض و اختلاف و تنش (معادی، ۱۳۸۱: ۳۶۲)، از جمله معانی لغوی چالش است. در مجموع چالش عبارت است از: «وضعیت و شرایط نوپدیدی که مسیر آینده را مورد هجوم قرار دهد، حفظ تعادل آن را مشکل سازد، و مستلزم تلاشی سخت و تعیین‌کننده نماید» (ذوعلم، ۱۳۸۴: ۸۵).

چهارچوب نظری

۱. کارکردگرایی

مقصود از «کارکرد» آثار تعریف‌شده برای هر عنصر در شبکه تعاملات آن با سایر اجزاست که در نتیجه به تأمین اهداف ویژه‌ای منجر می‌شود. از نگاه کارکردگرایان، همه پدیده‌ها با توجه به پیامدهای ناشی از آنها قابل شناسایی، ارزیابی و تحلیل هستند. به همین دلیل شناسایی و دسته‌بندی این آثار محور این نظریه محسوب می‌شود (نک. گراهام و لوین، ۱۳۹۴).

۲. واقع‌گرایی نئوکلاسیک

با توجه به تأثیرگذاری هر دو سطح تحلیل نظام و احد در فرایند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری سیاست

خارجی، چهارچوب نظری این پژوهش «واقع‌گرایی نئوکلاسیک» انتخاب شده است. واقع‌گرایی نئوکلاسیک بر این ایده استوار است که عوامل نظام‌مند، بعد کلی سیاست خارجی یک کشور را تعیین می‌کند؛ اما متغیرهای داخلی نیز در تصمیم‌گیری‌های نهایی دخالت دارند. طبق این دیدگاه، سیاست خارجی دولتها به‌طور کلی تحت تأثیر دو دسته از متغیرهای داخلی (همچون متغیرهای سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی) و نیز متغیرهای وابسته به محیط خارجی (ماهیت و ساختار نظام بین‌الملل) قرار دارد. از این‌رو، سیاست خارجی هر کشور با هدف حفظ و بیشینه‌سازی منافع ملی در نظام بین‌الملل سیاستگذاری و اجرا می‌شود (محمودی‌کیا، ۱۴۰۰: ۲۵۳).

بر این اساس، می‌توان گفت جمهوری اسلامی ایران همانند دیگر بازیگران نظام بین‌الملل، اصول و ارزش‌های اساسی را در رفتار سیاست خارجی خود دنبال می‌کند، با این وجه متمایز که از ارزش‌های اسلامی و مصالح فراملی نیز تأثیر می‌پذیرد. بر این اساس، منافع ملی جمهوری اسلامی از سطوح مختلفی برخوردار است که عبارتند از: استکبارستیزی، مبارزه با رژیم صهیونیستی و آرمان آزادی فلسطین، حفظ تمامیت ارضی کشور، حفظ موجودیت نظام سیاسی، حفاظت از ارزش‌ها و اصول بنیادین انقلاب اسلامی، حفظ استقلال کشور، حفظ امنیت ملی و دستیابی به رفاه اقتصادی، تلاش برای وحدت جهان اسلام، ایجاد جهانی عادلانه و زمینه‌سازی برای استقرار صلح و نبود ظلم در جهان. در این مقاله، اصولی از منافع ملی مدنظر است که غیرایدئولوژیک باشد.

۳. متن تحقیق: تحلیل SWOT

با استفاده از روش تحلیل SWOT نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و چالش‌های محور مقاومت برای منافع ملی ایران تحلیل و ارزیابی شده است. روش تجزیه و تحلیل SWOT نوعی تحلیل استراتژیک است که برای کمک به اشخاص، دولتها یا سازمان‌ها در شناسایی نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای مربوط به رقابت تجاری، سیاسی یا برنامه‌ریزی پروژه‌ای استفاده می‌شود (Caves, 2004: 653). بر اساس این تکنیک، فرض بر آن است که نقاط قوت و ضعف اغلب داخلی هستند، ولی فرصت‌ها و تهدیدها معمولاً خارجی هستند (Humphrey, 2005: 32). نام SWOT مخفف چهار پارامتر زیر است:

۱. نقاط قوت: ویژگی‌های یک پدیده که نقطه قوت و برتر آن نسبت به دیگران است؛
۲. نقاط ضعف: ویژگی‌هایی که سبب می‌شوند یک پدیده نسبت به سایرین ضعیف‌تر قلمداد شود؛
۳. فرصت‌ها: عناصری در محیط که می‌توان از آن به نفع خویش بهره گرفت؛
۴. تهدیدها: عناصری در محیط که می‌توانند مشکل ایجاد کنند (Blake, Wijetilaka, 2015: 4).

در عرصه سیاسی شناسایی SWOT ها اهمیت دارد؛ زیرا می‌توانند کنشگران سیاسی را برای تصمیم‌سازی و برنامه‌ریزی برای رسیدن به هدف مورد نظر آماده سازند. کاربرد چنین ابزاری برای سنجش فرصت‌ها و تهدیدات محور مقاومت برای منافع ملی ایران از این جهت اهمیت دارد که می‌توان با دیدگاهی واقع‌گرایانه و منطق‌محور، کاربرد ارزش‌ها و اصول اسلامی ایدئولوژیک در سیاست خارجی جمهوری اسلامی در این موضوع خاص را به دقت ارزیابی و تحلیل کرد.

جدول شماره (۱). نقاط قوت و ضعف محور مقاومت برای منافع ملی ایران

نقاط قوت	نقاط ضعف
ابزار بازدارندگی و تأمین امنیت ملی ایران	القای نزاع «امت‌محوری» و «ملت‌محوری» در افکار عمومی
تقویت عمق راهبردی ایران	
دستاوردهای مالی و اقتصادی: دستیابی به بازارهای فروش منطقه	

جدول شماره (۲) فرصت‌ها و چالش‌های محور مقاومت برای منافع ملی ایران

فرصت‌ها	چالش‌ها
مقابله با «انزوای تحمیلی» بر ایران	افزایش تحریم‌ها علیه ایران
تضعیف مجموعه‌های امنیتی بدیل در منطقه	ایجاد اتحادهای منطقه‌ای ضدایران و اتخاذ سیاست منزوی‌سازی ایران
برجسته‌سازی نقش ایران در تحولات منطقه‌ای	تصویرسازی از ایران به‌عنوان کشور چالشگر
اجتماعی شدن مقاومت و تقویت هویت جمعی	
ایجاد توازن قوا در منطقه به نفع ایران و جریان مقاومت	

الف) نقاط قوت و فرصت‌های محور مقاومت برای منافع ملی ایران

۱. محور مقاومت، ابزار بازدارندگی و تأمین امنیت ملی ایران

با توجه به موقعیت ژئوپلیتیکی ایران، مهم‌ترین و فوری‌ترین هدف سیاست خارجی کشور، تأمین و تضمین بقا و امنیت ملی در نظام بین‌الملل آنارشیک است (بصیری و باقری، ۱۳۹۴: ۶۳). از این رو سیاست خارجی امنیت‌محور است و تمامی تصمیمات، کنش‌ها و رفتارهای آن بر حسب امنیت ملی قابل تحلیل است. بر این اساس، حضور گروه‌های مقاومت، توانایی ایران را در پیشبرد اهداف منطقه‌ای و بین‌المللی گسترش می‌دهد و امنیت ملی ایران را تضمین می‌کند.

امنیت ملی عبارت است از: «توانایی یک دولت در اعمال یا جلوگیری از تهدید نسبت به این سه مؤلفه: تهدید نسبت به تمامیت ارضی، تهدید نسبت به جامعه، تهدید نسبت به نظام» (تائب، ۱۳۸۶: ۱۴۰ - ۱۳۹). تأمین امنیت ملی بدون توجه به ابعاد منطقه‌ای امنیت و دفع تهدیدات پیرامون میسر نخواهد بود. تروریسم در اشکال مختلف آن (تروریسم قومی، مذهبی و حرفه‌ای) در مناطق پرآشوب حول ایران، به‌ویژه در شرایط ضعف اقتدار دولت‌های همسایه همچون عراق، افغانستان و پاکستان، با توجه به فعال بودن شکاف‌های قومی و مذهبی، عامل مهم و مؤثری بر امنیت ملی است. در این شرایط، گروه‌های تروریستی با جهت‌گیری ضدایرانی، به‌عنوان ابزار دولت‌های رقیب و متخاصم، افزون بر تهدیدات مستقیم امنیتی، می‌توانند قدرت و نفوذ منطقه‌ای ایران را به چالش کشیده و ایران را با تهدیدات داخلی مواجه سازند (بیدالله‌خانی و حق‌پناه، ۱۳۹۲: ۱۳۲).

دور کردن تهدیدات از مرزهای کشور و کشاندن جبهه تقابل با دولت‌های رقیب و متخاصم به بیرون از گستره سرزمینی ایران، از دستاوردهای اصلی محور مقاومت برای منافع ملی ایران است. بر این اساس، محور مقاومت، بخش اصلی رویکرد «دفاع در خارج از مرزها» در مقابل چالش‌ها و تهدیدات امنیتی است. جلوگیری از ورود کشورهای متخاصم به جنگ مستقیم با ایران علاوه بر تأمین امنیت ایران و دور کردن سایه جنگ از کشور، هزینه‌های جنگ مستقیم را هم حذف می‌کند. برای روشن‌تر شدن اهمیت محور مقاومت در جلوگیری از هزینه‌های جنگ مستقیم علیه ایران، ذکر این نکته لازم است که میزان خسارت مادی هشت‌ساله جنگ تحمیلی رقمی معادل ۴۴۰ میلیارد دلار بوده است، یعنی ۴۴ درصد کل درآمد نفتی ۳۲ سال اخیر ایران.^۱ در طول جنگ ایران و عراق، در نتیجه حملات ارتش صدام، ۱۶ استان کشور دچار خسارت شدند، ۶۹ شهر ایران جنگ‌زده و ۱۸ شهر بمباران و موشک‌باران شده و ۲۶۷۶ روستا آسیب کلی دیدند بسیاری از شهرهای اشغالی ایران از جمله خرمشهر، نفت‌شهر، مهران، موسیان، بستان، قصرشیرین، سوسنگرد، دهلران، نوسود و هویزه به کلی تخریب یا غیرقابل سکونت شدند. در این جنگ مستقیم، در نتیجه رشادت رزمندگان ایرانی، هیچ بخشی از خاک ایران جدا نشد، ولی خسارت عظیمی به سرمایه‌های انسانی ایران وارد شد. در این جنگ، حدود ۲۰۰ هزار نفر شهید و حدود ۶۳۰ هزار نفر جانباز دائمی شدند.^۲ حال آنکه، وجود محور مقاومت، هزینه‌های نظامی ایران را در مقیاس جهانی و منطقه‌ای به شدت کاهش داده است. بر اساس تازه‌ترین سالنامه هزینه‌های نظامی جهان که توسط مؤسسه تحقیقات صلح بین‌المللی استکهلم (SIPRI) که بر پایه آمارهای رسمی و دولتی کشورهای مختلف جهان حاصل می‌شود، جمهوری اسلامی ایران در سال ۲۰۲۳ مبلغ ۱۰ میلیارد و ۳۰۰ میلیون دلار صرف

1. khabaronline.ir/x4GLm

2. www.irna.ir/xjNy4x

هزینه‌های نظامی کرده است. این میزان که ایران برای هزینه‌های دفاعی خرج کرده معادل ۱.۲ تولید ناخالص داخلی کشور بوده است. حال آنکه در منطقه غرب آسیا، هزینه‌های نظامی دولت‌های عربستان سعودی، اسرائیل و ترکیه چندین برابر ایران بوده است. عربستان با تخصیص ۷۵ میلیارد و ۸۰۰ میلیون دلار، نه تنها در منطقه غرب آسیا در رده نخست قرار دارد که حتی در جهان هم بعد از ایالات متحده آمریکا، چین، روسیه و هند در جایگاه پنجم ایستاده است. اسرائیل با جمعیت تقریباً یک هشتم ایران و با مساحت یک دویستم ایران،^۱ با صرف ۲۷ میلیارد دلار در جایگاه دوم منطقه قرار دارد و ترکیه با ۱۵ میلیارد و ۸۰۰ میلیون دلار یک‌ونیم برابر ایران صرف مخارج نظامی خود می‌کند.^۲ نتیجه آنکه، وجود محور مقاومت، نه تنها باعث افزایش هزینه‌های نظامی ایران نشده، بلکه برعکس، باعث کاهش هزینه‌های نظامی ایران نیز شده است.

محور مقاومت به مثابه یک سپر حفاظتی برای ایران، با جلوگیری از درگیری مستقیم قدرت‌های حاضر در منطقه (آمریکا، اسرائیل، عربستان، ترکیه و...) و نیز بازیگران غیردولتی خصوصاً گروهک‌های تروریستی به تأمین امنیت ملی ایران و حذف هزینه‌های جنگ مستقیم علیه ایران، دست یافته است. پیروزی‌های محور مقاومت در منطقه: اخراج رژیم صهیونیستی از لبنان در سال ۲۰۰۰، شکست اسرائیل و عدم دستیابی وی به اهداف در جنگ ۳۳ روزه لبنان (۲۰۰۶)، جنگ ۲۲ روزه غزه (۲۰۰۹ - ۲۰۰۸)، جنگ ۵۱ روزه غزه (۲۰۱۴)، شکست داعش در سوریه و عراق، پیروزی انصار الله یمن بر ائتلاف سعودی و... همگی نشان‌دهنده توانمندی محور مقاومت به عنوان یک عامل قدرت‌ساز برای کل منطقه مقاومت و نیز جمهوری اسلامی ایران است که امنیت پیرامونی آن را تضمین می‌کند.

چنان‌که رهبر معظم انقلاب تصریح دارند که یکی از نتایج جهاد مدافعان حرم در سوریه و عراق، جلوگیری از کشاندن جنگ به داخل خاک ایران بوده است:

یکی این است که اینها از حریم اهل بیت در عراق و سوریه دفاع کردند و در این راه به شهادت رسیدند ... امتیاز دوم این شهدای شما این است که اینها رفتند با دشمنی مبارزه کردند که اگر اینها مبارزه نمی‌کردند این دشمن می‌آمد داخل کشور ... اگر جلوی گرفتار نمی‌شد ما باید اینجا در کرمانشاه و همدان و بقیه استان‌ها با اینها می‌جنگیدیم و جلوی اینها را می‌گرفتیم. در واقع

۱. رژیم اشغالگر صهیونیستی ۲۰۹۷۷۰ کیلومتر مربع از خاک فلسطین را اشغال کرده و جمعیت آن حدود ۹ میلیون نفر است و ایران با ۱۶۴ میلیون کیلومتر مربع گستره، هفدهمین کشور پهناور جهان، و با جمعیت ۹۱٫۸ میلیون نفر، هفدهمین کشور پرجمعیت جهان است.

2. https://parsi.euronews.com/2024/10/29/largest_military_spending_increase_in_middle_east_as_iran_triples_budget

این شهدای عزیز ما جان خودشان را در راه دفاع از کشور، ملت، دین، انقلاب اسلامی فدا کردند.

همچنین در واکنش به آنان که شعار «نه غزه نه لبنان» سر دادند برعکس، اعضای محور مقاومت و مدافعان حرم را حافظ امنیت و منافع میهنی و ایرانیت اعلام کردند:

این افراد هرگز جانشان را فدای ایران نکرده‌اند و حتی از راحتی و منافع خود در راه حفظ امنیت کشور نگذشتند، بلکه این سردار سلیمانی و یارانش بودند که جانشان را کف دست گرفتند و به میدان دفاع از «ایران» شتافتند.

۲. تقویت عمق راهبردی ایران

به‌طور کلی، «تضعیف و حذف رژیم صهیونیستی» به‌عنوان یک عامل مخل امنیت منطقه، برای جمهوری اسلامی ایران یک «کلان‌استراتژی» است که تقریباً کلیه شئون و ابعاد سیاست خارجی را تحت تأثیر قرار داده است. از این‌رو، حمایت از حزب الله به مثابه متحد استراتژیک ایران در شمال رژیم اسرائیل سبب افزایش عقبه استراتژیک سیاسی، دفاعی و ژئواستراتژیک ایران تا هزاران کیلومتر خارج از مرزهای گسترده جغرافیایی آن است (گلشنی و باقری، ۱۳۹۱: ۱۴۳). با توجه به نقش و نفوذ ایران در شکل‌گیری و تجهیز حزب الله، «این سازمان، یک سپر دفاعی خارج از مرزهای ملی برای ایران محسوب می‌شود».

کنشگری فعال در عراق و سوریه، علی‌الخصوص به‌صورت مستشاری، از جهت امنیتی - اطلاعاتی نیز، فرصت‌های ویژه‌ای در اختیار ایران قرار می‌دهد، به‌گونه‌ای که به تأسیس پایگاه‌های اطلاعاتی در عمق استراتژیک ایران رسیده است. ایجاد این پایگاه‌ها و کسب اطلاعات در نزدیک‌ترین حلقه به بزرگترین دشمن ایران، یعنی اسرائیل، مزیت تاکتیکی قابل ملاحظه‌ای برای ایران است. افزون بر آن، این پایگاه‌ها زیرساخت‌های عملیاتی گروهک‌های تروریستی را هدف می‌گیرد (صادقی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۸۱).

نقش یمن در گسترش تأثیرگذاری محور مقاومت و تضعیف اسرائیل نیز مثال‌زدنی است. یمن با در اختیار گرفتن مسیر تأمین کالاهای اسرائیل از دریای سرخ و تنگه باب المندب، با ایجاد اختلال در حیاتی‌ترین بندر رژیم صهیونیستی (بندر ایلات) در طول جنگ طوفان الاقصی ضربات اقتصادی و امنیتی کلیدی بر این رژیم وارد ساخت. تأثیر یمن و جنبش انصار الله در تضعیف قدرت دریایی امریکا و اسرائیل راهبردی و قابل ملاحظه بوده است.

۳. تبدیل ایران به یک قدرت منطقه‌ای

وجود محور مقاومت، موجب بازدارندگی مؤثر نظامی و افزایش قدرت چانه‌زنی ایران در تعاملات

بین‌المللی شده است. این امر ضمن تقویت قدرت ملی و حفظ موجودیت نظام اسلامی به‌عنوان ام‌القرای جهان اسلام، در سیادت منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران نقش تعیین‌کننده‌ای داشته است. ایجاد شبکه فراملی از شیعیان سوری، عراقی، یمنی، افغانستانی و پاکستانی توسط ایران، فرصت‌هایی را ایجاد می‌کند تا ایران بتواند نفوذش را در منطقه و فراتر از آن بپراکند (Eisenstadt, ۲۰۱۵: ۱۳). در نتیجه با حمایت از محور مقاومت، ضریب نفوذ ایران به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های قدرت منطقه‌ای افزایش یافته است (داد درویش، ۱۴۰۰: ۱۷۶). از این رو، افزایش توانایی نظامی ایران و متحدان منطقه‌ای آن و کسب فناوری تولید موشک‌های دوربرد و تجهیز زرادخانه موشکی ایران و تکثیر این فناوری در بین محور مقاومت، جمهوری اسلامی ایران را به قدرت نظامی بالفعل و قدرت هژمون بالقوه در منطقه تبدیل کرده است.

در نتیجه این توان‌افزایی، پیروزی‌های چشمگیر جبهه مقاومت در سوریه (۲۰۱۱ - ۲۰۲۰) و عراق و لبنان و فلسطین، تحول بزرگی در منطقه به وجود آورده که در آن نقش برجسته از آن ایران است.

۴. دستاوردهای مالی و اقتصادی: دستیابی به بازارهای فروش منطقه

وجود محور مقاومت و همکاری با متحدان منطقه‌ای که با گره خوردن منافع سیاسی مشترک کشورهای محور مقاومت صورت گرفته، منافع اقتصادی ایران و این کشورها را نیز تأمین می‌کند؛ به‌عنوان مثال، در منطقه غرب آسیا، عراق (به‌عنوان یکی از دولت‌های محور مقاومت) شریک اول تجاری ایران است و اولین مقصد صادراتی ایران (با خرید بیش از ۱۰ میلیارد دلار کالا) محسوب می‌شود.^۱

مناسبات دوجانبه ایران و سوریه (قبل از فروپاشی حکومت بشار اسد) نیز در زمینه اقتصادی ابعاد گسترده‌ای داشته است. مبادلات تجاری، احداث کارخانه و نمایندگی‌های دو شرکت خودروسازی ایران، احداث کارخانه تراکتورسازی و طرح‌های دیگر، از جمله کارخانه سیمان، کارخانه بازیافت، تصفیه‌خانه‌های آبی، همکاری در بخش بنادر از طرح‌های اقتصادی دو کشور در طول سال‌های گذشته بوده است (حافظ‌نیا و کاوندی، ۱۳۸۹: ۱۸).

اگرچه صادرات ایران به سوریه در زمان حکومت بشار اسد با وجود توافق‌نامه تجارت آزاد با سوریه (تعرفه صفر) تداوم داشت، ولی با توجه به حضور و دخالت نیروهای بیگانه، توقف و انسداد مسیرهای ترانزیتی و حمل و نقلی منتهی به سوریه به میزان قابل توجهی نرسید (میزان صادرات ایران به سوریه در سال ۱۴۰۰ حدود ۲۱۹ میلیون دلار بوده است).^۲

1. <https://khatebazar.ir/?p=53206>

2. <https://irma.ir/xjMmp8>

صادرات ایران به لبنان نیز به بالای ۳۰۰ میلیون دلار در سال رسیده و شاهد روند روبه‌رشدی است (آمار ۱۴۰۲).^۱

همچنین افزایش صادرات تسلیحاتی ایران و کمک به اقتصاد ملی ایران بخش دیگری از دستاوردهای اقتصادی حمایت از محور مقاومت است. میزان واردات و صادرات تسلیحات از سوی ایران نشان‌دهنده تغییر روند گسترده‌ای است که ایران را از جایگاه «بزرگترین واردکننده سلاح از آمریکا در دوره پهلوی» به رتبه «صادرکننده تسلیحات» رسانده است. طبق بررسی «مؤسسه صلح استکهلم»، ایران طی سال‌های ۱۹۵۰ تا ۱۹۷۹ (سه دهه آخر حکومت پهلوی) حدود ۲۴ میلیارد و ۹۴۳ میلیون دلار سلاح و تجهیزات نظامی از آمریکا وارد کرده است. حال آنکه با افزایش قدرت نظامی جمهوری اسلامی، ایران طی سال ۱۴۰۱ چیزی در حدود یک میلیارد دلار تجهیزات نظامی صادر کرده است. تحقیقات «مؤسسه صلح استکهلم» (سیپری) نشان می‌دهد درحالی‌که صادرات تسلیحاتی ایران در سال ۲۰۱۵ میلادی، چیزی در حدود ۹ میلیون دلار بوده، این میزان در سال ۲۰۱۷ به ۲۰ میلیون دلار رسیده است و جمهوری اسلامی طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴ چیزی حدود ۲۰۰ میلیون دلار سلاح و تجهیزات نظامی فروخته است. صادرات محصولات دفاعی ایران طی ۲ سال به ۵ برابر افزایش یافته و طی ۵ سال ۲۷۶ درصد افزایش صادرات تسلیحات داشته است.^۲ پهبادهای و سایر توانمندی‌های نظامی ایران، مانند موشک‌های کوتاه‌برد Fateh ۱۱۰ ارزان‌تر از رقبای غربی خود هستند و سبب افزایش فروش تسلیحات ایران شده است. طی سال‌های اخیر سبد صادراتی تسلیحات ایرانی از تنوع قابل توجهی برخوردار شده است و محصولات ایرانی، به‌ویژه در چهار بخش «پهبادی»، «موشکی»، «هوایی» و «دریایی» مشتریان زیادی داشته‌اند.^۳

روسیه، اتیوپی، تاجیکستان، بولیوی، ونزوئلا، عراق و ... از جمله کشورهایی هستند که همکاری‌های دفاعی - نظامی قابل توجهی با ایران دارند و از جمله مقصدهای صادراتی تسلیحات ایرانی به شمار می‌روند.^۴ آنچه نقش محور مقاومت در افزایش توانایی نظامی ایران را برجسته‌تر می‌کند آن است که محصولات ایران در میدان جنگ محک خورده‌اند. تسلیحات نظامی تولید ایران توسط جنبش‌های مقاومت مانند حزب الله لبنان، حوثی‌های یمن یا گروه‌های مقاومت شیعه عراق.^۵ در درگیری‌های بزرگ و کوچک منطقه‌ای استفاده شده و قابلیت‌های خود را به معرض نمایش گذاشته است.

1. www.irna.ir/xjMXNM

2. mehrnews.com/x34tyW

3. khabaronline.ir/xkX79

4. khabaronline.ir/xkX79

5. <http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/2024496>

فروش تسلیحات به نیروهای محور مقاومت و سایر کشورها به تقویت پیوندهای راهبردی جمهوری اسلامی ایران کمک می‌کند و در سایه تقویت پیوندهای راهبردی، بازدارندگی منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران نیز ارتقا می‌یابد. به اذعان اندیشکده‌های امریکایی، صادرات تسلیحات ایران را به صادرکننده پیشتاز تسلیحات، به‌عنوان یک قطب نظامی و جایگزینی ایران با روسیه تبدیل کرده است.^۱

انتقال منابع ارزی از دیگر امتیازات صادرات تسلیحات به شمار می‌روند. موازی با این برآورد، واردات تسلیحات ایران از سال ۱۹۹۳ میلادی (۱۳۷۱ شمسی) در سطح بسیار پایینی بوده است، به نحوی که واردات کلان ایران طی سال‌های ۲۰۱۸ - ۲۰۲۲ بر اساس برآورد مؤسسه سیپری نزدیک به صفر بوده است. این موضوع نشان می‌دهد صنعت نظامی در مجموع برای ایران ارزآور بوده است.^۲

۵. مقابله با «انزوای تحمیلی» بر ایران

ایران بعد از انقلاب اسلامی با خروج از سلطه آمریکا و غرب، با فشار این کشور و متحدان آن روبه‌رو شد که هدف اصلی آنها ساقط کردن حکومت ایران و بازگشت سلطه امریکا است که یکی از راهکارهای این هدف، تحمیل انزوا بر جمهوری اسلامی است. وجود محور مقاومت و پیوندهای هویتی ایران با دولت‌ها و بازیگران غیردولتی منطقه (سوریه، یمن، حزب الله، مقاومت عراق و...)، طرح انزوای ایران را به چالش می‌کشد و ایران را به متحدانی حقیقی و هویتی پیوند می‌زند که در بزنگاه‌های مهم سیاسی و امنیتی به یاری ایران می‌شتابند. ایران با وجود محور مقاومت، نه کشوری تنها و جداافتاده، بلکه قدرتی ائتلاف‌ساز و اتحادساز است که با اتحادهای منطقه‌ای، قدرت خود را به نمایش می‌گذارد. اعترافات متعدد مقامات غربی در این زمینه شاهدمثال است. اعتراف فرمانده ستاد فرماندهی مرکزی آمریکا (سنتکام) به اینکه «ایران از ۵ سال قبل قدرتمندتر است»^۳ و اعتراف دستگاه اطلاعاتی امریکا در گزارش سال ۲۰۲۳ مبنی بر «قدرت فزاینده ایران و بازیگران غیردولتی وابسته به آن، در کنار چین و روسیه و به چالش کشیدن برتری امریکا در نظم جهانی»^۴ از این جمله است.

۶. تضعیف مجموعه‌های امنیتی بدیل در منطقه

کنشگران مختلف در محیط ژئوپلیتیکی غرب آسیا همچون رژیم صهیونیستی، ترکیه، عربستان سعودی و... هر کدام برای تأسیس مجموعه امنیتی مطلوب خود سیاستگذاری‌ها و اقداماتی صورت داده‌اند. از

1. https://www.atlanticcouncil.org/blogs/iransource/iran_drone_uavs_russia/

2. asriran.com/003zcJ

3. <https://fardayeeghtesad.com/x9xG>

4. <https://nournews.ir/n/167434>

طرح‌های عادی‌سازی روابط با رژیم صهیونیستی گرفته تا تشکیل گروهک‌های تروریستی داعش و ... هر کدام ذیل این هدف انجام گرفته‌اند. در چنین فضایی ایران با مدیریت تحولات و تجهیز محور مقاومت، به خوبی توانسته نظم امنیتی مطلوب خود و جبهه مقاومت را در منطقه غرب آسیا ایجاد کند.

یکی از کارکردهای منطقه‌ای محور مقاومت برای ایران، جلوگیری از استقرار الگوی نظم سیاسی و امنیتی مورد نظر رقبای بین‌المللی و منطقه‌ای خصوصاً آمریکا، اسرائیل، عربستان سعودی و ترکیه بوده است. از نمودهای موفقیت ایران و برتری نظم منطقه‌ای ایران می‌توان به غلبه محور ایران و متحدانش در بحران سوریه، عراق، لبنان، یمن و حتی فلسطین اشاره کرد. محور مقاومت با برتری طلبی ایدئولوژیک و ژئوپلیتیک آمریکا، اسرائیل و عربستان در منطقه به مقابله برخاسته و در برطرف کردن تهدیدات آنها علیه سرزمین ایران نقش اساسی ایفا کرده است. محور مقاومت، یکه‌تازی و هژمونی آمریکای پس از جنگ سرد را به نقطه افول ابرقدرت‌ها تبدیل کرده و با شکست دادن طرح‌های آمریکا در منطقه (حمله به عراق و افغانستان و طرح‌های خاورمیانه بزرگ و خاورمیانه جدید و ...) به تضعیف قدرت نظامی و سیاسی آمریکا در منطقه منجر شده است. افول جایگاه و اعتبار آمریکا در افکار عمومی منطقه از کشوری نجات‌دهنده و بی‌طرف به کشوری متجاوز و منفور اولین مصداق این افول قدرت است. اندیشکده‌های امریکایی مدتهاست به افول نقش آمریکا در منطقه تأکید دارند.^۱ خروج آمریکا از افغانستان پس از ۲۰ سال هزینه‌های حمله نظامی بدون نابود کردن القاعده یا طالبان (به‌عنوان هدف اولیه جنگ) مصداق دیگری از ضعف روزافزون قدرت آمریکا در منطقه است. دیگر مصداق ضعف هژمونی آمریکا، حملات گسترده جنبش انصار الله یمن به کشتی‌ها و ناوهای امریکایی و اسرائیلی در جریان جنگ غزه (۲۰۲۳ - ۲۰۲۴) است که چالشی بزرگ برای قدرت دریایی و نظامی آمریکا در منطقه غرب آسیا بوده است.

۷. ایجاد توازن قوا در منطقه به نفع ایران

در نظام امنیتی منطقه غرب آسیا، دوستی یک بازیگر با بازیگر دیگر، حتماً متضمن خصومت با بازیگر دیگری است؛ به‌گونه‌ای که در این منطقه نمی‌توان به کشور دوست کمک کرد بی‌آنکه دشمن را تقویت نمود (بوزان و ویور، ۱۳۸۸: ۱۹۰). ایران برای مقابله با انزوا و تک‌افتادگی، و گذار به شرایط تساوی با سایر کشورهای منطقه و خصوصاً برای مقابله با تهدیدات ناشی از حضور مستقیم و غیرمستقیم آمریکا، راهبرد امنیتی خاص خود با عنوان راهبرد «امنیت به هم وابسته»^۲ را دنبال می‌کند. بر اساس این راهبرد،

1. https://www.washingtoninstitute.org/policy_analysis/united_states_rapidly_losing_arab_hearts_and_minds_through_gaza_war_while

2. Interconnected Security

«ایران سعی کرده تا با گره زدن منافع خود به مسائل امنیتی منطقه به نوعی از تهدیدهای نوظهور امنیتی، نظیر حضور نیروهای امریکایی در منطقه جلوگیری کند. ایران با به‌کارگیری این راهبرد فعال و تدافعی سعی دارد به کشورهای منطقه هشدار دهد که هزینه کمک به ایالات متحده در شرایط حمله نظامی به ایران، بروز ناامنی گسترده‌تر در سرتاسر منطقه خواهد بود (برزگر، ۱۳۸۸: ۱۳۵).

در این شرایط، محور مقاومت، به مثابه ابزاری برای تغییر موازنه قدرت در منطقه غرب آسیا به نفع جمهوری اسلامی ایران عمل می‌کند.

وابستگی متقابل امنیتی میان ایران و محور مقاومت، الگوی دوستی و دشمنی در منطقه نسبت به ایران، مجاورت و همچنین عوامل فرهنگی مذهبی در سیاست خارجی امنیتی ایران بسیار حایز اهمیت است و امنیت ایران را به ثبات امنیتی در محور مقاومت گره زده است. از همین روست که سرنگونی دولت بشار اسد و دولت شیعی عراق موجب تضعیف محور مقاومت و گفت‌وگوهای شیعه، انزوای جمهوری اسلامی ایران، و نیز از دست رفتن جبهه سوریه و عدم دسترسی ایران به حزب الله و حماس، سبب برتری یافتن دولت‌های رقیب یا دشمن جمهوری اسلامی ایران در منطقه و نهایتاً کاهش ضریب امنیتی ایران می‌شود و البته روی کار آمدن یک دولت شیعی در بحرین و یمن موجب افزایش عمق استراتژیک ایران در منطقه و افزایش قدرت مجموعه امنیتی محور مقاومت شده و ضریب امنیتی ایران را افزایش می‌دهد (آدمی، ۱۳۹۴: ۱۵).

به علاوه، وجود محور مقاومت، هزینه‌های سنگینی بر دولت‌های متخاصم با ایران، خصوصاً اسرائیل در منطقه وارد آورده است. نمونه بارز این امر، خسارت‌های سهمگین جنگ طوفان الاقصی بر اسرائیل بوده است. جنگ با اسرائیل در پنج جبهه شامل جبهه فلسطین، جبهه حزب الله لبنان، جبهه انصار الله یمن، جبهه مقاومت عراق، و جبهه ایران، به‌طور هم‌زمان سبب ایجاد خسارت‌های سنگین اقتصادی، نظامی و امنیتی بر رژیم صهیونیستی شد. به نحوی که در طول این جنگ (از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ تا ژانویه ۲۰۲۵ به مدت ۱۵ ماه) اسرائیل درگیر طولانی‌ترین جنگ تاریخ خود و جنگی وجودی و نبرد برای بقا شد. اسرائیل در این جنگ با کشته شدن بیش از ۱۶۰۰ سرباز و افسر اسرائیلی و کشته شدن بیش از ۱۲۰۰ اسرائیلی در روز ۷ اکتبر (طبق آمار رژیم صهیونیستی)، بیشترین تلفات انسانی را در طول تاریخ خود تجربه کرد. این هم‌افزایی محور مقاومت، علاوه بر هزینه‌های عملیات نظامی، سبب شکست اقتصادی اسرائیل در این جنگ شد. هزینه‌های گسترده اسرائیل در این جنگ، اعم از تجهیزات درگیر جنگ و فشارهای اقتصادی و اخلال در تجارت و واردات و نیز هزینه‌های انسانی و غیرمادی بوده است؛ به نحوی که بتزلائل اسموتریچ، وزیر دارایی رژیم صهیونیستی، اعلام کرد:

ما در طولانی‌ترین و پرهزینه‌ترین جنگ در تاریخ اسرائیل به سر می‌بریم که هزینه‌های مستقیم آن بین ۵۳ تا ۶۷ میلیارد دلار (۲۰۰ تا ۲۵۰ میلیارد دلار) است.^۱

مقایسه این خسارت بزرگ اقتصادی با هزینه‌های اسرائیل در سایر جنگ‌های قابل تأمل است؛ به عنوان مثال، هزینه‌های نظامی اسرائیل در جنگ ۶ روزه ۱۹۶۷ که به شکست چهار کشور عربی (مصر، سوریه، اردن، عراق) منجر شد، تنها ۱ میلیارد دلار بوده است.^۲ همچنین در این جنگ در ازای کشته شدن هزار اسرائیلی، بیش از ۲۰ هزار نفر از نیروهای عرب کشته شدند و مساحت اسرائیل به سه برابر افزایش یافت.^۳

در جنگ طوفان الاقصی همچنین با هم‌افزایی جبهه‌های مختلف محور مقاومت، برای نخستین بار از زمان تشکیل رژیم اسرائیل، نبرد به داخل سرزمین‌های اشغال‌شده کشیده شد و مقاومت از فاز دفاعی به فاز تهاجمی منتقل گردید. این درحالی است که پیش از این جنگ‌ها در مناطق تحت کنترل فلسطینی‌ها رخ می‌داد. نتیجه این هم‌افزایی نیروها، شکست آشکار اسرائیل در جنگ بود؛ چنان‌که این رژیم، اهداف نهایی خود از جنگ را از بین بردن حماس یا کنار زدن حماس از قدرت، آزادی اسرای اسرائیلی، غیرنظامی کردن نوار غزه و ایجاد حکومت جدید در غزه اعلام کرده بود و سپس بدون رسیدن به هیچ‌یک از این اهداف، مجبور به مذاکره و توافق با حماس، پذیرش آتش بس، عقب‌نشینی از غزه و تبادل اسرا و برداشتن محاصره غزه جهت آزادی اسرای خود شد.^۴

ب) نقاط ضعف و چالش‌های محور مقاومت برای منافع ملی ایران

۱. القای نزاع «امت محوری» و «ملت محوری» در افکار عمومی

وجود محور مقاومت و حمایت مالی، تسلیحاتی و معنوی جمهوری اسلامی از دولت‌ها و جنبش‌های مقاومت سبب شده هجده‌های رسانه‌ای گسترده‌ای در میان افکار عمومی داخلی ایران صورت پذیرد. جنگ رسانه‌ای تمام‌عیاری که دوگانه‌های تقابلی چون سیاست خارجی «امت محوری» یا «ملت محوری»، سیاست خارجی «ایدئولوژیک و آرمانی» یا «ملی و عملگرا» و یا دوگانه «معیشت یا مقاومت» را علیه حمایت ایران از محور مقاومت در اذهان عمومی شکل دهند. موضوعی که شکل عیان و عامیانه آن

۱. <https://www.arab48.com/>، ۲۵۰ ۲۰۰ ملیار شیکل، https://www.calcalist.co.il/local_news/article/h1s5vs3nc و https://www.jta.org/archive/six_day_war_cost_israel_1_billion_120_million_finance_minister_sapir_estimates

۲. https://www.jta.org/archive/six_day_war_cost_israel_1_billion_120_million_finance_minister_sapir_estimates

۳. https://www.britannica.com/event/Six_Day_War

۴. https://parsi.euronews.com/2025/01/19/implementation_of_ceasefire_agreement_in_gaza_begins

نخستین بار در شورش سال ۸۸ با شعار مشهور «نه غزه نه لبنان، جانم فدای ایران» ابراز شد که یکی از مهم‌ترین اهداف شورش‌ها را نه اعتراض به انتخابات که اعتراض به سیاست خارجی مقاومت محور به بهانه انتخابات آشکار کرد؛ موضوعی که در فضای رسانه‌های غربگرا با مفاهیمی چون «تنش‌زدایی با غرب»، «دوقطبی امت در مقابل ملت»، «شعار اول ایران» و ... تئوریزه و پردازش می‌شود^۱ و در فضای رسانه‌ای غیررسمی و شبکه‌های اجتماعی شایع و رایج می‌شود، به نحوی که بخشی از افکار عمومی به این انگاره برسند که «بودجه کشور به جای فقرا و نیازهای ملی صرف فلسطین و لبنان و گروه‌های مقاومت و نیازهای دیگران» می‌شود. این یکی از بزرگترین نقاط چالش‌برانگیز در موضوع «محور مقاومت» است. حال آنکه، چنان که گفته شد، وجود محور مقاومت، سبب کاهش هزینه‌های نظامی ایران نیز شده است، اما به دلیل ضعف رسانه‌ای جمهوری اسلامی، محور مقاومت را نه تأمین‌کننده منافع ملی ایران، بلکه در تقابل و تعارض با منافع ملی تلقی و معرفی کنند.

۲. افزایش تحریم‌ها علیه ایران

اصلی‌ترین هدف تحریم‌های جدید آمریکا علیه ایران، تأثیر عمیق بر اقتصاد کشور و افزایش فشار اقتصادی بر مردم با هدف افزایش نارضایتی و ایجاد شکاف میان مردم و حاکمیت است. علاوه بر تحریم‌های هسته‌ای و موشکی ایران، تحریم‌های مختلف به بهانه حمایت مالی^۲ یا سیاسی از محور مقاومت (اعم از نیروی قدس سپاه، حزب الله لبنان، انصار الله یمن)^۳ و... قرار دادن جنبش‌های مقاومت در لیست گروه‌های تروریستی یا تحریم ایران به دلیل حضور در سوریه و کمک به دولت این کشور^۴ نیز صورت گرفته است که از جمله نقاط چالش‌برانگیز محور مقاومت برای منافع ملی ایران است. بدیهی است واکنش آمریکا و قدرت‌های غربی به هر نوع پیشرفت کشورهای مستقل، واکنش سرکوبگرانه است و هر کشوری برای پیشرفت خود ناچار به عبور از فشارهای سیاسی و مالی است.

۳. تصویرسازی از ایران به عنوان کشور چالشگر

انقلاب اسلامی با هویت اسلام‌گرا و ضداستکباری خود از بدو امر، با دشمنی و خصومت کشورهای غربی مواجه شد. نخستین واکنش به این تغییر راهبردی ایران، تحمیل جنگ فرسایشی هشت‌ساله عراق علیه ایران با حمایت قدرت‌های غربی و کشورهای عرب منطقه بود که انزوای ایران و تضعیف و تنزل جایگاه

1. <https://armanshargh.ir/86439/>

2. <https://www.alef.ir/news/4030107058.html>

3. <https://irna.ir/xjPTFk>

4. https://www.eghtesadnews.com/fa/tiny/news_251864

ایران به قدرتی کوچک، حاشیه‌ای و آسیب‌پذیر را دنبال می‌کرد. اگرچه وجود محور مقاومت و قرارگیری ایران در رأس و کانون آن سبب شده ایران در سطح منطقه و جهان، از سوی کشورهای غربی به‌عنوان کشوری یاغی^۱ و چالش‌گر شناخته شود^۲ که نظم بین‌المللی و منطقه‌ای را تهدید می‌کند،^۳ اما ایران با قوی‌تر و گسترده‌تر کردن محور مقاومت توانسته بر چالش انزوا فائق آید و خود را از کشوری ضعیف و منزوی به کشوری قوی و موازنه‌ساز تبدیل کند.

۴. ایجاد اتحادهای منطقه‌ای ضد ایران و اتخاذ سیاست منزوی‌سازی ایران

پیروزی انقلاب اسلامی ایران و سرنگونی رژیم پهلوی - متحد اصلی آمریکا در منطقه - سبب شد تا آمریکا به همراه بلوک غرب (شامل قدرت‌های اروپایی و کشورهای عربی منطقه) علیه انقلاب اسلامی موضع‌گیری خصمانه اتخاذ کنند. «خروج ایران از اردوگاه غرب که با انقلاب اسلامی اتفاق افتاد، راهبردهای جهانی و منطقه‌ای آمریکا را با چالش‌های جدی مواجه ساخت: با این انقلاب، کمر بند امنیتی - نظامی آمریکا در برابر شوروی که در قالب سلسله پیمان‌های نظامی شکل گرفته بود، فرو ریخت، دکترین دو ستونه نیکسون در خلیج فارس فروپاشید و ژاندارم آمریکا در این منطقه حساس از جهان از بین رفت» (خرمشاد، ۱۳۹۷: ۵۲). از طرفی، سیاست نه شرقی نه غربی جمهوری اسلامی، باعث شد بلوک شرق شامل شوروی و کشورهای عربی متحد آن نیز در مقابل جمهوری اسلامی موضع غیردوستانه در پیش گیرند. «به‌گونه‌ای که برخلاف تمام سنت‌ها و رویه‌های موجود در نظم دوقطبی، در جریان جنگ رژیم بعثی عراق علیه ایران، هر دو بلوک رقیب غرب و شرق، به حمایت از صدام پرداختند که امری بی‌سابقه محسوب می‌شود» (همان: ۴۵).

به این ترتیب، سیاست مهار، تضعیف و سرنگونی جمهوری اسلامی به سیاست اصلی کشورهای مختلف علیه ایران تبدیل شد؛ تا جایی که اصول اصلی انقلاب اسلامی یعنی استکبارستیزی و استبدادستیزی را با تصویرسازی منفی به سیاست عرب‌ستیزی و سنی‌ستیزی القا کردند و شعله‌های جنگ هشت‌ساله عراق علیه ایران و سپس جنگ سرد کشورهای عربی حوزه خلیج فارس با ایران را کلید زدند.^۴ آمریکا و اسرائیل با با حربه قومی - مذهبی (عربی - سنی در مقابل ایرانی - شیعی) و ایجاد ایران‌هراسی و

1. rogue regime

2. https://trumpwhitehouse.archives.gov/articles/president_trump_announces_iran_strategy/

3. https://parsi.euronews.com/2018/04/15/rogue_state_trump_enemy_iran_terminology_politics

۴. برای مطالعه سیاست مهار ایران و محدودیت‌ها و نتایج آن بنگرید به: امیری، مجتبی، «ایران و آمریکا، نگاهی دیگر»،

اطلاعات سیاسی اقتصادی، ۱۳۷۴، شماره ۹۵ و ۹۶؛ متقی، ابراهیم، «دستورالعمل اجرایی کلیتون: مهار ایران یا به دلیلی

دیگر؟»، *راهبرد*، بهار ۱۳۷۴، شماره ۶

شیعه‌هراسی، کشورهای منطقه را در اتحادی علیه ایران گرد هم آورده و به‌جای اسرائیل، ایران را به‌عنوان مهم‌ترین تهدید منطقه‌ای برای کشورهای عربی معرفی کند و ایران را در مقام «دشمن اصلی جهان اسلام!» و «عامل ناامنی منطقه» بنشانند. گرچه حضور امریکا در منطقه (عراق، افغانستان، خلیج فارس و...) مربوط به قبل از تشکیل و فعال‌سازی محور مقاومت می‌شود (به‌عنوان مثال در افغانستان: مربوط به حمله شوروی به افغانستان می‌شود)، اما آمریکا با این حربه علاوه بر سیاست منزوی کردن ایران می‌تواند حضور نظامی خود در منطقه غرب آسیا را توجیه کرده و مشروعیت ببخشد (با هدف مهار ایران و مقابله با آن در کشورهای محافظه‌کار عربی). همچنین امریکا و اسرائیل با معرفی ایران به‌عنوان عضو «چالشگر» منطقه تلاش می‌کنند جبهه‌ای متحد در مقابل نفوذ منطقه‌ای ایران شکل دهند و به بهانه‌ها و انحای مختلف موجب شوند کشورهای عربی در مقابل ایران صف‌آرایی کنند. نتیجه چنین وضعی، شکاف و واگرایی هر چه بیشتر کشورهای عربی منطقه نسبت به ایران و نزدیکی و قرابت هر چه بیشتر آنها با اسرائیل، حتی تا حد عادی‌سازی با این رژیم (بحرین، امارات و ...)، بوده است.

جمع‌بندی

هجمه رسانه‌ای گسترده علیه محور مقاومت، این پرسش را در محافل نخبگانی و عمومی ایران برانگیخته که محور مقاومت برای ایران به مثابه یک دولت - ملت چه منافعی در پی داشته است. این پژوهش با استفاده از روش تحلیل SWOT نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و چالش‌های محور مقاومت برای منافع ملی ایران را چنین ارزیابی کرده است:

محور مقاومت برای منافع ملی ایران، چالش‌هایی همچون: القای نزاع «امت‌محوری» و «ملت‌محوری» در افکار عمومی، افزایش تحریم‌ها علیه ایران، تصویرسازی از ایران به‌عنوان کشور چالشگر، ایجاد اتحادهای منطقه‌ای ضد ایران و اتخاذ سیاست منزوی‌سازی ایران را در پی داشته است. با این حال، این محور فرصت‌های ویژه‌ای در اختیار ایران قرار داده است که عبارتند از: ابزار بازدارندگی و تأمین امنیت ملی ایران، تقویت عمق راهبردی ایران، دستاوردهای مالی و اقتصادی: دستیابی به بازارهای فروش منطقه، افزایش صادرات تسلیحاتی ایران، مقابله با «انزوای تحمیلی» بر ایران، برجسته‌سازی نقش ایران در تحولات منطقه‌ای، ایجاد توازن قوا در منطقه به نفع ایران، اجتماعی شدن مقاومت و تقویت هویت جمعی.

برآیند چالش‌ها و فرصت‌های محور مقاومت برای منافع ملی ایران نشان می‌دهد فرصت‌ها و نقاط مزیت‌آفرین این محور برای ایران، بسیار گسترده‌تر و پراهمیت‌تر از مضرات و چالش‌های آن بوده است؛

به نحوی که در اثر وجود محور مقاومت، ایران از کشوری حاشیه‌ای و تابع قدرت‌های بزرگ در منطقه به کشوری قدرتمند و موازنه‌ساز و هژمون بالقوه در منطقه تبدیل شده است. محور مقاومت علاوه بر حفظ تمامیت ارضی ایران و افزایش قدرت سیاسی و نظامی ایران، دستاوردهای اقتصادی گسترده‌ای، اعم از افزایش بازارهای تجاری و افزایش صادرات تسلیحاتی برای ایران در پی داشته است و ایران را از درگیری با جنگ‌های مستقیم بالقوه و محتمل و هزینه‌ها و خسارت‌های هنگفت آن حفظ کرده است. این محور به مثابه یک سلاح قدرتمند، نه تنها مزایا و دستاوردهای بزرگی برای ایران داشته که چالش‌های طبیعی ایجاد جبهه مستقل نظیر «اتخاذ سیاست‌های انزواساز علیه ایران» را خنثی و دفع کرده است. بنابراین در مجموع، محور مقاومت، با منافع ملی ایران نسبت هم‌افزایی و تأمین‌کنندگی داشته است و حتی با نگاه غیرایدئولوژیک و صرفاً رویکرد «ایران‌محوری» نه به تضعیف ایران و ایرانیت، بلکه به تقویت منافع میهنی ایران منجر شده است.

این موضوع کاملاً واضح و مبرهن است که تأمین منافع ملی ایران، هدف جبهه مقاومت نیست، بلکه اثر و تبعات آن است. هدف غایی محور مقاومت، ایران و تأمین منافع ملی ایران نیست، بلکه دفاع از مظلوم، مبارزه با قدرت‌های استکباری و گسترش اشعه‌های جمهوری اسلامی و زمینه‌سازی جهان برای ظهور آخرین امام است؛ اما در خلال این هدف غایی، به تأمین اهداف و منافع ملی ایران (به مثابه میهن) نیز دست یافته است.

منابع و مأخذ

- آجرلو، حسین (۱۳۹۰). تحولات سوریه: ریشه‌ها و چشم‌اندازها. *فصلنامه مطالعات خاورمیانه*. ۱۸ (۳).
- آدمی، علی (۱۳۹۴). نقد نظریه فرهنگ امنیتی ملی با تأمل در آثار باری بوزان و مکتب کپنهاک. *نشریه مطالعات تحول در علوم انسانی*. ۳ (۱).
- اکبری، حسین (۱۳۹۰). علل رشد رو به تزاید تروریسم در نیم قرن اخیر و راهکارهای مقابله با تروریسم؛ مفهوم‌شناسی و مبانی نظری. تهران: *مجموعه مقاله‌های کنفرانس بین‌المللی علیه تروریسم برای صلح عادلانه*.
- اکبری، حسین (۱۳۹۸). *تقابل گفتمان مقاومت و گفتمان نظام سلطه*. تهران: انتشارات دانشگاه جامع امام حسین (ع).
- امیری، مجتبی (۱۳۷۴). ایران و امریکا، نگاهی دیگر. *اطلاعات سیاسی - اقتصادی*. ۲۳ (۲).
- برزگر، کیهان (۱۳۸۸). سیاست خارجی ایران از منظر رئالیسم تهاجمی و تدافعی. *روابط خارجی*. ۱ (۱).

- بصیری، محمدعلی و محسن باقری (۱۳۹۴). بررسی رابطه حزب الله لبنان با امنیت ملی جمهوری اسلامی از منظر سازه‌انگاری و نوواقع‌گرایی. *مطالعات انقلاب اسلامی*. ۱۲ (۴).
- بوزان، باری و الی ویور (۱۳۸۸). *مناطق و قدرت‌ها: ساختار امنیت بین‌الملل*. ترجمه رحمان قهرمان‌پور. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- پوراسمعیلی، نجمیه (۱۴۰۰). *رویکرد ادراکی به محور مقاومت در غرب آسیا (بازشناسی ذهنیت رهبران)*. تهران: انتشارات موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر.
- تائب، سعید (۱۳۸۷). مهاجرت نخبگان: شکست روند توسعه. *فصلنامه سیاست خارجی*. ۲۲ (۱).
- حافظ‌نیا، محمدرضا و ابوالفضل کاوندی (۱۳۸۹). روابط ایران و کشورهای عربی پس از حمله آمریکا به عراق. *مطالعات خاورمیانه*. ۱۵ (۳). ۲۶ - ۹.
- حسن‌بیگی، ابراهیم (۱۳۹۰). *مدیریت استراتژیک*. تهران: چاپ دانشگاه عالی دفاع ملی.
- خانی، محمدحسن و حسین محمدی (۱۳۹۵). تأثیر ایدئولوژی بر منافع ملی و امنیت ملی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران. با تأکید بر اندیشه امام خمینی رهبر. *فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام*. ۶ (۴).
- خرمشاد، محمدباقر (۱۳۹۷). انقلاب اسلامی ایران و بازتاب آن بر نظام بین‌الملل. *فصلنامه اندیشه سیاسی در اسلام*. ۴ (۴). ۵۵ - ۳۱.
- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال (۱۳۸۹). مبانی فرانظری نظریه اسلامی روابط بین‌الملل. *فصلنامه بین‌المللی روابط خارجی*. ۲ (۲).
- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال (۱۳۹۱). الگوی نظم جهانی در نظریه اسلامی روابط بین‌الملل. *فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل*. ۱ (۳).
- ذوعلم، علی (۱۳۸۴). تأملی در مفهوم "چالش" واژه "چالش" در ادبیات اجتماعی - فرهنگی ایران «زمانه». ۴ (۴).
- سهیلی نجف‌آبادی، سهیل و گارینه کشیش یانسیرکی (۱۳۹۷). سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال تحولات خاورمیانه (بیداری اسلامی) با تأکید بر بحران سوریه. *فصلنامه تحقیقات سیاسی و بین‌المللی*. ۱۰ (۳). ۵۰ - ۲۶.
- سیمبر، رضا (۱۳۹۳). تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر خیزش‌های مردمی در جهان عرب. *پژوهشنامه انقلاب اسلامی*. ۵ (۲). ۱۷ - ۱.

- شاپوری. مهدی (۱۴۰۱). *محور مقاومت. جمهوری اسلامی ایران و نظم منطقه‌ای*. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- عبدالعزيز بن عبدالله (۱۳۸۹ق). *معجم المعانی*. سایت آنلاین.
- فراتی، عبدالوهاب (۱۳۸۱). *انقلاب اسلامی چالش‌ها و بحران‌ها*. قم: دفتر نشر معارف.
- کریمی، ابوالفضل (۱۳۹۶). نقش جمهوری اسلامی ایران در هویت بخشی به مجموعه امنیتی محور مقاومت. *ماهنامه پژوهش ملی*. ۴ (۲).
- کلینتون، دیوید دبلیو (۱۳۷۹). *دو رویه منفعت ملی*. ترجمه اصغر افتخاری. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- گراهام، جورج و جنت لوین (۱۳۹۴). *رفتارگرایی و کارکردگرایی*. تهران: ققنوس.
- گلشنی، علیرضا و محسن باقری (۱۳۹۱). جایگاه حزب الله لبنان در استراتژی بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران. *تحقیقات سیاسی و بین‌المللی*. ۳ (۱).
- متقی، ابراهیم (۱۳۷۴). دستورالعمل اجرایی کلینتون: مهار ایران یا به دلیلی دیگر؟ *فصلنامه راهبرد*. ۲ (۱).
- معادی، حمید (۱۳۸۱). *بحران‌های ایران و آمریکا بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران*. تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- نکو لعل آزاد، فاطمه (۱۳۹۹). *محور مقاومت؛ از مفهوم پردازی تا پیوند با امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی ایران*. تهران: انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر.
- نیاکویی، سید امیر؛ علی اسمعیلی و علی اصغر ستوده (۱۳۹۳). عوامل گسترش روابط استراتژیک سوریه با ایران از صعود بشار اسد به قدرت تا ناآرامی‌های اخیر (۲۰۰۰ - ۲۰۱۱). *فصلنامه مطالعات سیاسی جهان اسلام*. ۳ (۳). ۱۶۴ - ۱۳۷.
- هدایتی شهیدانی، مهدی؛ میلاد سلمانزاده و محمدرضا بابایی (۱۳۹۹). واکاوی سیاست خارجی ترامپ نسبت به افغانستان با تأکید بر توافق‌نامه صلح با طالبان در سال ۲۰۲۰. *دوفصلنامه سیاست و روابط بین‌الملل*. ۴ (۴).

- archives/Syrian_revolt_fallout_end_resistance_axis.
- Baldwin, David A. (1993). "Neorealism and Neoliberalism: The Contemporary Debate", in: David A. Baldwin, Neoliberalism, Neorealism, and World Politics, New York: Columbia University Press.
- Blake, Martin; Wijetilaka, Shehan (2015). 5 tips to grow your start - up using SWOT analysis". Sydney.

- Caves, R. W. (2004). Encyclopedia of the City. Routledge.
- Eisenstadt, Michael (2015). The Strategic Culture of the Islamic Republic of Iran: Religion, Expediency, and Soft Power in an Era of Disruptive Change, The Washington Institute for Near East Policy
- Finnemore, M. (2003). The Purpose of Intervention: Changing Beliefs About the.
- Humphrey, Albert (2005). SWOT Analysis for Management Consulting, 11 December 2005, <https://www.scribd.com/document/>
- International Politics”, International Organization. 51 (4), pp. 513 - 553.
- Mohns, Erik; Andre Bank. (2012). “Syrian Revolt Fallout: End of the Resistance Axis?”, Middle East Policy Council, N. 3, http://www.mepc.org/journal/middle_east_policy_
- Moravcsik, A. (1997). “Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of Underbalancing”, International Security. 29 (2), p. 159 - 201.
- Rose, G. (1998). “Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy”, World Politics. 51 (1), p. 172 - 144.
- Schweller, R. L. (2004). “Unanswered Threats: A Neoclassical Realist Theory.
- Use of Force. Cornell University Press.
- Wendt, Alexander (1999). Social Theory of International Politics, Cambridge: Cambridge University Press.
- https://parsi.euronews.com/2024/10/29/largest_military_spending_increase_in_middle_east_as_iran_triples_budget
- <http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/2024496>
- <https://www.arab48.com/03/09/204>
- https://www.calcalist.co.il/local_news/article/h1s5vs3nc
- https://www.jta.org/archive/six_day_war_cost_israel_1_billion_120_million_finance_minister_sapir_estimates
- https://www.britannica.com/event/Six_Day_War
- https://parsi.euronews.com/2025/01/19/implementation_of_cessfire_agreement_in_gaza_begins
- <https://armanshargh.ir/86439/>
- https://trumpwhitehouse.archives.gov/articles/president_trump_announces_iran_strategy/
- https://parsi.euronews.com/2018/04/15/rogue_state_trump_enemy_iran_terminology_politics